

SPECJALNE POTRZEBY EDUKACYJNE DZIECI I MŁODZIEŻY

Małgorzata Spendel
Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny
„Metis” Katowice

- ● ● | Specjalne potrzeby edukacyjne -
SPE

Specjalne potrzeby edukacyjne to takie potrzeby, które w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z ich ***niepełnosprawności*** lub są ***efektem innych*** przyczyn w uczeniu się

Specjalne potrzeby edukacyjne - SPE

Rozpoznawanie i zaspokajanie tych potrzeb obejmuje **bardzo szeroką grupę** uczniów:

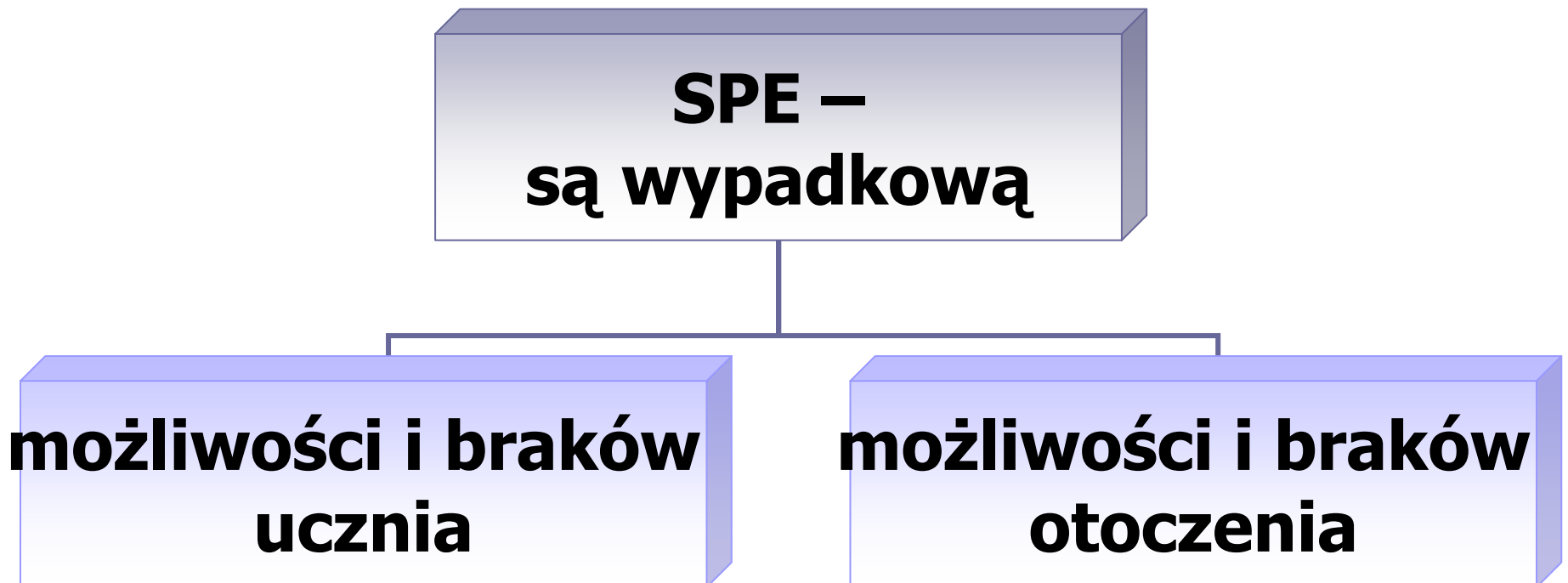
- z zaburzeniami rozwojowymi
- z deficytami w rozwoju
- wybitnie zdolnych

Specjalne potrzeby edukacyjne - SPE

Wynika to z *relatywności* pojęcia „specjalne potrzeby edukacyjne”:

A. Pieronkiewicz (Mielec 2003)

Specjalne potrzeby edukacyjne - SPE

Dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (*special educational needs*) to ok. 20% uczniów (Bogdanowicz 1999)

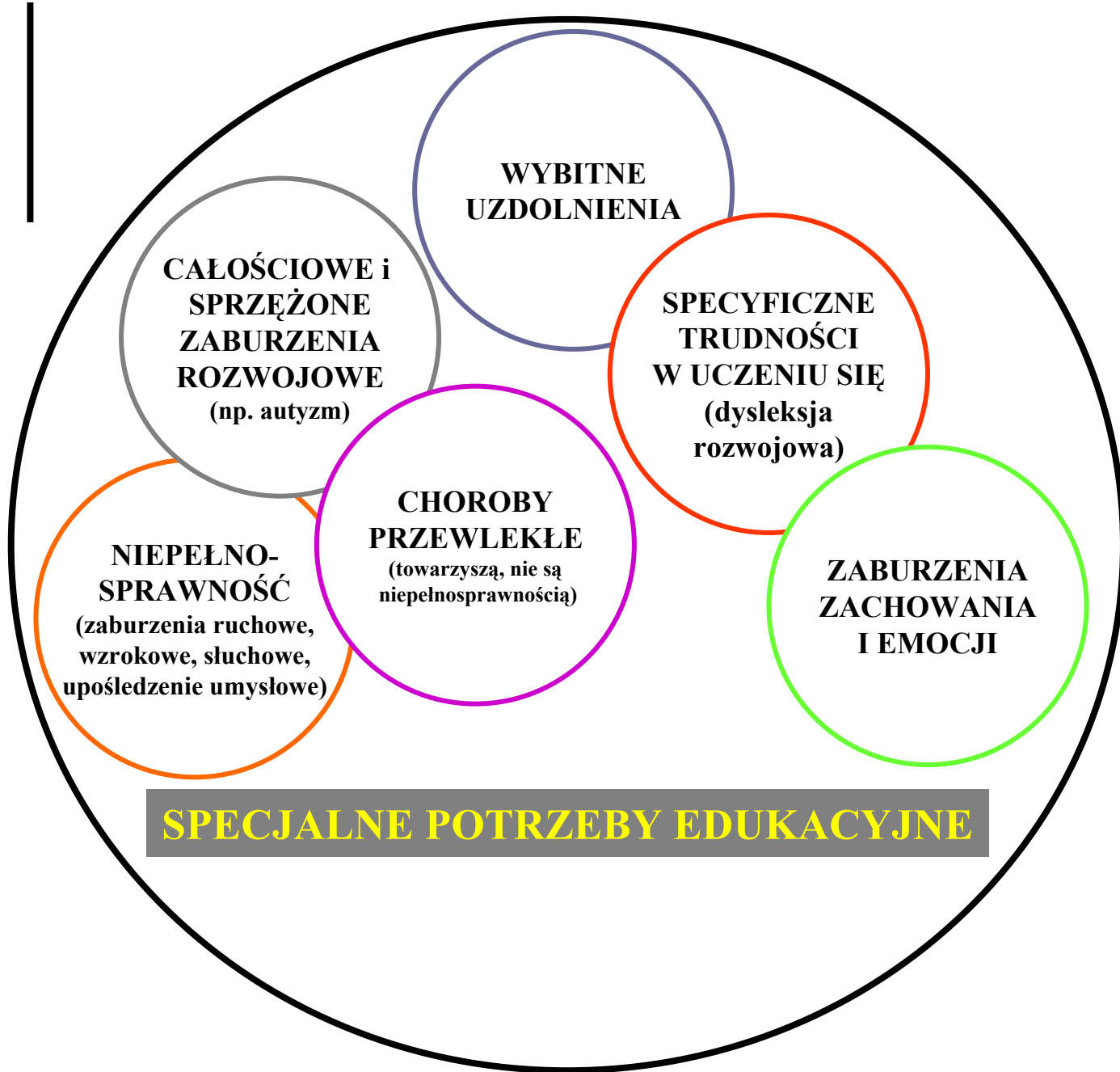
Wymagają oni w procesie edukacji

nauczycieli – specjalistów

specjalnego, zindywidualizowanego w zakresie tempa i wymagań programu oraz adekwatnych metod nauczania

odpowiednich warunków lokalowo – bytowych, w jakich odbywa się proces nauczania

specjalnych form odpytywania i sprawdzania poziomu ich wiedzy i umiejętności czyli oceniania wewnętrznego i zewnętrznego

Kryteria diagnostyczne SPE

I. Kryterium organiczne:

1. **Zaburzenia lub dysfunkcje ruchowe:**

- motoryka mała (artykulatory, umiejętności manipulacyjne, ruchy gałek ocznych itp.)
- motoryka duża (m.in. nadmierne bądź niskie napięcie mięśniowe, synkinezje, stereotypie ruchowe, zaburzenia lub brak koordynacji ruchowej itp.)

Kryteria diagnostyczne SPE

2. **Zaburzenia narządu wzroku** – dzieci i młodzież słabowidzące i niewidome
3. **Zaburzenia narządu słuchu** – dzieci i młodzież słabosłyszające i niesłyszające
4. **Zaburzenia CUN:**
 - mózgowe porażenie dziecięce
 - epilepsja

Kryteria diagnostyczne SPE

- afazja dziecięca
 - inne schorzenia neurologiczne
5. **Deficyty rozwojowe w zakresie poszczególnych funkcji poznawczych:** dysleksja rozwojowa
 6. **Choroby przewlekłe**

Kryteria diagnostyczne SPE

II. Kryterium psychiczne (psychologiczne):

1. **Szczególne uzdolnienia**

2. **Upośledzenie umysłowe**

3. **Zaburzenia rozwoju psychicznego:**

➤ **specyficzne** zaburzenia rozwoju mowy i języka

➤ **specyficzne** zaburzenia rozwoju umiejętności szkolnych i funkcji motorycznych

Kryteria diagnostyczne SPE

- **całościowe zaburzenia rozwojowe:** autyzm, Zespół Retta, Aspergera, zaburzenia dezintegracyjne, hiperkinetyczne z towarzyszącym upośledzeniem umysłowym i stereotypiami
- 4. **Zaburzenia zachowania i emocji:**
 - zaburzenia hiperkinetyczne
 - zaburzenia zachowania

Kryteria diagnostyczne SPE

- zaburzenia emocjonalne
- zaburzenia funkcjonowania społecznego

DSM–IV (Diagnostyczny i Statystyczny Podręcznik Zaburzeń Psychicznych, Waszyngton 1994),

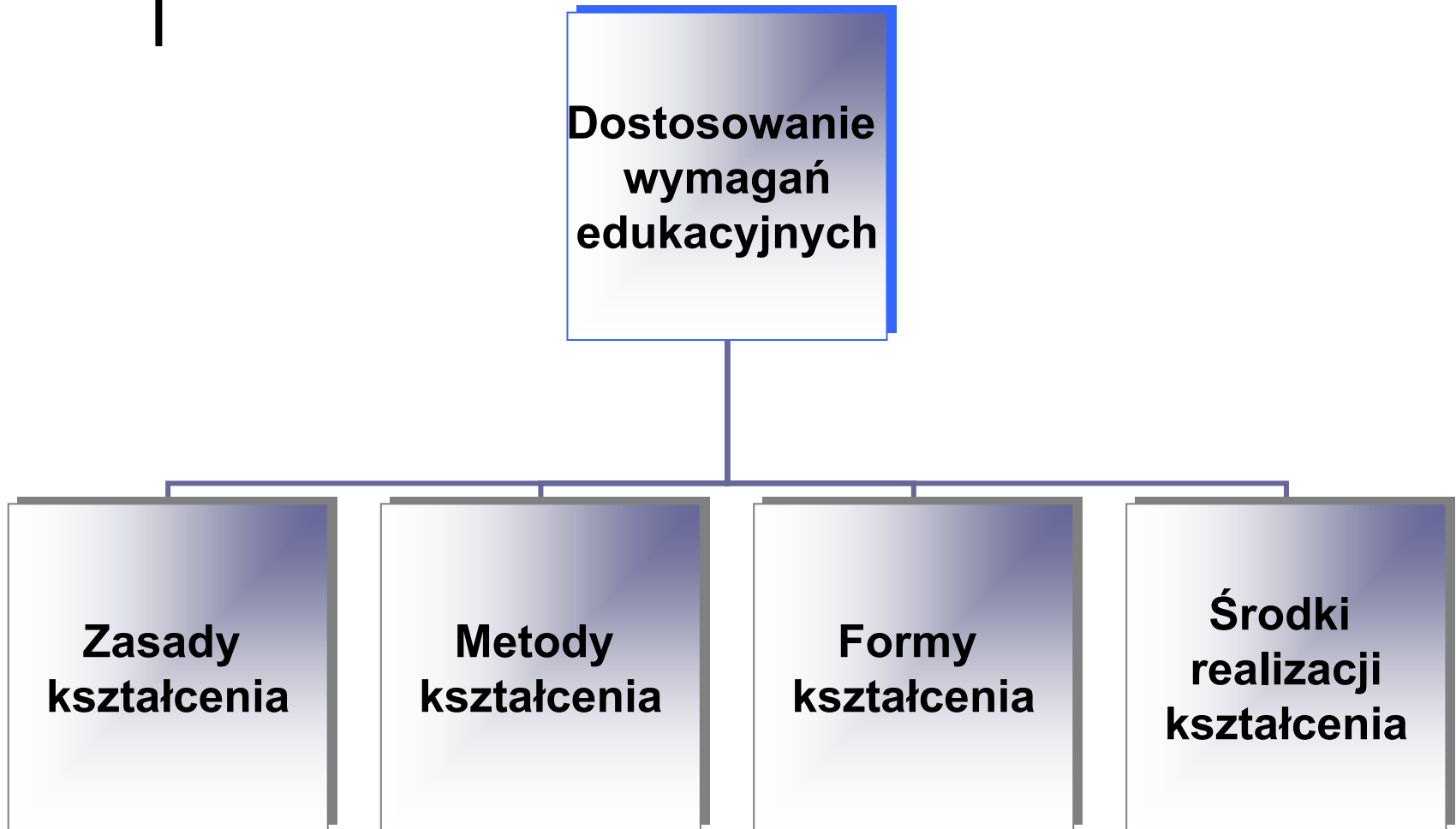
ICD–10 (Międzynarodowa Klasyfikacja Chorób, Genewa 1992)

Formy kształcenia

- Kształcenie w szkole ogólnodostępnej
- Kształcenie specjalne lub oddział specjalny
- Kształcenie integracyjne lub oddział integracyjny
- Kształcenie w ośrodkach szkolno-wychowawczych
- Kształcenie w ośrodkach socjoterapii
- Kształcenie w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych

Realizacja potrzeb edukacyjnych

● ● ● ***Dostosowanie wymagań edukacyjnych*** uregulowania prawne

1. **Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. Dz. U. z 1996 r. nr 67**

ze zmianami

- Art. 1 pkt 4, 5, 5a i 6
- Art. 66 ust.1
- Art. 71b ust. 1, 1a, 2, 3b, 6, 7 pkt 2, 3, ust.8
- Art. 72

- ● ● ***Dostosowanie wymagań edukacyjnych*** uregulowania prawne

2. **Rozporządzenie MEN z dn. 21 marca 2001r.
Dz.U. nr 29 z 6. 04.2001 r.**

w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych

§ 6 ust. 1

Dostosowanie wymagań edukacyjnych uregulowania prawne

3. Rozporządzenie MENiS z dn. 24 kwietnia 2002 r. Dz.U. z 2002 r. nr 46

zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych

§ 6 ust 1a i 1b

Dostosowanie wymagań edukacyjnych uregulowania prawne

- 4. Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 r. Dz.U. z 2004 r. nr 199 oraz MEN z 30 kwietnia 2007 r. Dz.U. nr 83 z późn. zmianami**

w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

Dostosowanie wymagań edukacyjnych uregulowania prawne

§ 6.1. „Nauczyciel jest **obowiązany**, na podstawie **opinii** publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, **dostosować wymagania edukacyjne**, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do **indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia**, u którego stwierdzono **zaburzenia i odchylenia rozwojowe** lub **specyficzne trudności w uczeniu się**, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.”

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

1. **Ustawa o systemie oświaty**

z dnia 7 września 1991 r. Dz. U. z 1996 r. nr 67 ze
zmianami

Art. 1 pkt 4 Treści, metody i organizacja nauczania,
specjalne formy pracy dydaktycznej.

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

➤ **Art. 3 pkt 13**

Podstawa programowa – obowiązkowe na danym etapie kształcenia **zestawy celów i treści nauczania oraz umiejętności**, a także **zadania wychowawcze**, które są uwzględniane w **programach nauczania** oraz umożliwiają ustalenie **kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych**

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

- 1. Rozporządzenie MEN z dn. 21 marca 2001 r. Dz.U. z 2001 r. nr 29**
- 2. Rozporządzenie MENiS z dn. 24 kwietnia 2002 r. Dz.U. z 2002 r. nr 46**
- 3. Rozporządzenie MENiS z dnia 7 września 2004 r. Dz.U. z 2004 r. nr 199 oraz MEN z 30 kwietnia 2007 r. Dz.U. nr 83 z późn. zmianami**

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

§ 3 ust 1 pkt. 1

Ocenianie wewnętrznszkolne obejmuje *formułowanie przez nauczycieli **wymagań edukacyjnych** oraz informowanie o nich uczniów i ich rodziców (prawnych opiekunów)*

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

§ 4. 1. Nauczyciele na początku każdego roku szkolnego informują uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o:

1) **wymaganiach edukacyjnych** niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania;

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

2) **sposobach sprawdzania** osiągnięć edukacyjnych uczniów

3) **warunkach i trybie uzyskania** wyższej niż przewidywana rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych

Wymagania edukacyjne uregulowania prawne

2. Wychowawca klasy **na początku** każdego roku szkolnego informuje uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) **o warunkach i sposobie oraz kryteriach oceniania zachowania** oraz o warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania

Wyjaśnienia terminów z Rozporządzenia

1. **Wymagania edukacyjne:**

- *program nauczania* - wymagania w nim zawarte;
- *wymagania formułowane przez nauczyciela* – np. przygotowanie do lekcji, wypełnianie obowiązków ucznia, umiejętności ponad przedmiotowe (muszą uwzględniać możliwości uczniów, warunki szkoły itp.);
- *kryteria wymagań* np. określenie sposobu i form sprawdzania i oceniania osiągnięć dydaktycznych uczniów;

Wyjaśnienia terminów z Rozporządzenia

2. **Potrzeby psychofizyczne ucznia**

- **potrzeba** to rzecz lub stan rzeczy natury psychicznej i fizycznej poprawiające „dobrostan” organizmu
- **potrzeby psychofizyczne** ucznia to np. pożywienie, picie, unikanie bólu (podstawowe), bezpieczeństwo, miłość osiągnięcia i prestiż (pośrednie)

Wyjaśnienia terminów z Rozporządzenia

3. **Potrzeby edukacyjne**

- **potrzeby natury psychologicznej** – pośrednie,
- **aktywność jednostki ukierunkowana jest na poszukiwanie, analizowanie informacji oraz rozwiązywanie problemów stosownie do poziomu jej rozwoju**

Wyjaśnienia terminów z Rozporządzenia

4. Zaburzenia rozwojowe

- Klasa zaburzeń dziecięcych, charakteryzujących się poważnym zniekształceniem funkcjonowania społecznego, poznawczego, percepcyjnego, uwagi, ruchowego i językowego. (Artur S. Reber)
- Przypadki **głębszego stopnia odchyleń od normy** (M. Bogdanowicz) – rodzaj, rozległość, głębokość, dynamika, etiologia. Zaburzenia rozwoju rozpoznaje się w odniesieniu do norm rozwojowych

Wyjaśnienia terminów z Rozporządzenia

5. **Odchylenia rozwojowe** – stwierdzone, indywidualne opóźnienia rozwoju w stosunku do ustalonych norm, nie będące zaburzeniami. Przy niewielkim nasileniu objawów, ograniczonym zakresie i czasie trwania – rozpoznaje się opóźnienie rozwoju. (M. Bogdanowicz)

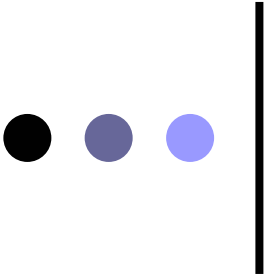

Wyjaśnienia terminów z Rozporządzenia

6. *Specyficzne trudności w uczeniu się*

Specyficzne rozwojowe zaburzenia umiejętności szkolnych i zaburzenia w uczeniu się – *dysleksja rozwojowa*

Nie są spowodowane niskimi możliwościami intelektualnymi, słabym poziomem dydaktycznym szkoły i czynnikami kulturowymi. (M. Bogdanowicz)

STANDARDY

dostosowania wymagań edukacyjnych
wobec uczniów z SPE (propozycja własna):

Standardy dostosowania wymagań

Ogólne

opracowanie procedur przez
RP szkoły, placówki

Szczegółowe

dotyczące procesu
lekcyjnego – określone przez
nauczycieli

Standardy...

OGÓLNE – będące w gestii szkoły, placówki

1. **Określenie procedur** działań podejmowanych w szkole wobec tych uczniów:
 - *działania przeddiagnostyczne* - obserwacja ucznia, konsultacja z innymi nauczycielami uczącymi dziecko, z pedagogiem szkolnym, rozmowa z rodzicami, skierowanie na diagnozę
 - *działania diagnostyczne* - pedagog, psycholog szkolny, lekarz-specjalista, poradnia

Standardy...

➤ *działania postdiagnostyczne:*

otrzymanie opinii, orzeczenia o uczniu,

analiza treści opinii / orzeczenia przez zespół uczący ucznia, pedagoga / psychologa

opracowanie zasad opieki i pomocy oraz metod i form pracy z uczniem czyli dostosowania wymagań

2. *Określenie form i sposobów* dokumentowania dostosowania wymagań

Standardy...

3. *Poznanie i zrozumienie* przez nauczycieli istoty specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów:
- doskonalenie zawodowe
 - konsultacje

Standardy...

SZCZEGÓŁOWE – będące w gestii nauczyciela:

1. **Modyfikacja** procesu edukacyjnego
2. **Obszary dostosowania wymagań:**
 - warunki procesu edukacyjnego, w tym w szczególności ***zasady, metody, formy i środki dydaktyczne*** dostosowane do poszczególnych dysfunkcji lub zaburzeń uczniów

Standardy...

- **zewnętrzna organizacja nauczania** – przestrzeń szkolna, klasowa, „społeczna”
- 3. **Warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności** – oceniane wewnętrzne:
 - **metody i formy** sprawdzania
 - **kryteria oceniania** – modyfikacja w sytuacji upośledzenia umysłowego ucznia

Podsumowanie

Dostosowanie wymagań edukacyjnych

1. Powinno dotyczyć zasad, metod, form i środków dydaktycznych nie treści kształcenia.
2. Nie jest tzw. **minimum programowym** ani tym bardziej **obniżaniem wymagań edukacyjnych**.
3. Opracowują i wprowadzają w procesie edukacyjnym **wszyscy nauczyciele uczący danego** ucznia.

Podsumowanie

4. **Podstawą** do opracowania i stosowania dostosowania wymagań edukacyjnych jest **dokument** z poradni **opinia** lub **orzeczenie**.
5. Jeżeli w szkole/placówce nie ma opinii lub orzeczenia o uczniu – nie ma **podstawy prawnej** do dostosowania wymagań edukacyjnych wobec ucznia.
6. W przypadku **upośledzenia umysłowego** ucznia dostosowaniu podlegają również **treści** kształcenia.